

PROPRIETAR-DIRECTOR

AUGUSTIN POPA

Redacția și administrația
BLAJ, JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE

Conform regulamen. de aplicare a tarifului comercial, categoria V.

Unitatea

REDACTOR

DUMITRU NEDA

Foale înscrise în Registrul de Publicații al Trib. Târnava-Mică sub Nr. 2—1938.

ABONAMENTE

Pe un an . . . 300 Lei

Pe 6 luni . . . 180 Lei

Pentru străinătate 900 Lei

Foale bisericescă-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

Spiritul postului

In alte vremi, nu prea depărtate, „prinderea postului” era un eveniment remarcabil pentru comunitatea românească. Deodată cu oalele din bucătărie, se schimba ca prin farmec, dela o zi la alta, toată înfățișarea vieții sociale și particulare. Se făcea liniște. Incetau nunțile, zăiafeturile și chiolhanurile. Podoabele domnițelor dispăreau în fundul lăzilor. Oamenii vorbeau mai încet, și cu bunătate; dispăreau certurile și se împăcau dușmăniile. Peste toți și toate plutea, par’că, o lumină de taină, reflex al unei intense trăiri lăuntrice.

Dela un timp însă o altă „lumină”, a „Științei”, s’a furisat în sanctuar, și a început a destrăma delicata țesătură sufletească tradițională. Medicina s’a îndărădnicit să arate că înfrânarea trupului e o primejdie „națională”; iar filosofii au declarat că învățătura umilinței și a pocăinței constituie o degradare pentru nobila odraslă a maimuțelor, majestatea sa Omul, rostul căruia este să-și crească în infinit forțele și să-și trăiască fără stavilă vrerile.

Dar legile vieții și ale morții sunt nebiruite. Uitate ori călcate în picioare, ele își impun puterea cu teribilă strășnicie. — Astăzi lumea postește iarăși; post sever cum nu s’a mai pomenit! Din Grecia și până’n alintata Franță, foamea se plimbă, palidă, pe toate drumurile orașelor, furând bujorii din obraji copiii și sporind cu miile locuitorii cimitirelor. Și cum a amuțit, pe milioane de buze, cântarea și surâsul! Cei cari n’au voit să-și plângă păcatele, își jelesc astăzi morții! Cei cari n’au căutat împăcarea cu Dumnezeu, au ajuns să se sfășie între sine ca fiarele; și cei revoltați împotriva iadului de dincolo, s’au grăbit să-și creeze aici pe pământ în toată grozăvia lui satanică!

Teribilă școală! Dreaptă însă și meritată. Nesimțirea noastră nu se putea vindeca cu pilule inofensive. — Acum însă vom începe a ne desmeteci. Și, vrând-nevrând, va trebui să ajungem iarăși la înțelegerea superioară a postului de altădată.

Căci, să nu ne facem iluzii: duhul răului nu se scoate din această lume, a omului căzut, decât prin rugăciune și post, cum a spus-o Mântuitorul. Iar postul nu este, decât pentru ignoranți ori răi, un fel de magie a selecționării alimentelor. Ci post însemnează simplu: pocăință, înfrângerea inimii, restabilirea energică a ordinii interioare, asigurarea echilibrului dintre gravitația trupului și avânturile spiritului. Reținerea dela anumite mâncări este o simplă manifestare externă a acestui spirit călăuzitor, fără de care orice post este un simplu fariseism păcătos. Comandată însă de această lumină interioară, înfrânarea trupului este școală inegalabilă de disciplină, izvor de energii superioare, avânt spre înălțime, și bucurie netulburată!

Bun pierdut

(+). Vestitul între vestiții răsăriteni îndrăgostiți de cuvinte frumos sunătoare și cu măiestrie slobozite în vileag, Mirza Tahir — cel puțin așa spune povestea vieții lui — voia odată să treacă Tigrul cu luntrea. Cum dânsul avea mâncărime de limbă și, fiind și infumurat nevoie mare, ținea mereu și cu orice preț să-și afișeze mulțimea și felurimea cunoștințelor, îl ieia la descusut pe luntraș: „Câte sure (= versete) știi tu din Coran?” — Cela, vâslind: „Drept s’o spun, ca să n’am păcat: nici una. N’am avut norocul să învăț așa ceva”. — „Sărmanul de tine, un sfert din viață ți-s’a dus în vânt”. — La câțva timp îl întreabă din nou: „Dar în știința stelelor ești acasă?” „Vai de păcatele mele: când am avut eu răgaz pentru o indeletnicire așa de frumoasă?” — „Nefericite! jumătate din viață ai cheltuit-o mere-pere”. — Mai stă ce mai stă și se dă din nou cu vorba la luntraș: „Da’ ia spune-mi: Pătruns-ai în lumea incântătoare a numerilor, a matematicii superioare?” „Neam de neamul meu n’a avut parte de așa fericire.” — „Atunci din păcătoasa ta de viață. . .” Dar n’a avut vreme să-și încheie fraza cu măiestrie ticluită, pentru că o isbitură de val a smuncit luntrea și filosoful mai mult gureș decât înțelept s’a trezit în înțeleștarea talazurilor infuriate. „Știi să înnoți?” îl întreabă luntrașul îngrijorat. „Ba” răspunse el în spaima morții. „Atunci viața întreagă ți s’a dus pe gârlă”. Și l-au înghițit valurile.

Câți oameni nu fac ca acest flecăreț! Au primit dela Dumnezeu un bun neprețuit: viața. Mai au și fericirea deosebită de a veni pe lume în familie creștină, de a crește în atmosferă sănătoasă și de a se împărtăși de lumina unor dascăli cinstiți, putându-și îmbogăți sufletul și inima, și forma personalitatea de așa, încât să fie luminate mereu aprinse în înunerecul împrejmuitor și focare neîncetate răspânditoare de energii și căldură prețutindenea unde-i va mâna datoria și-i vor purta pașii. Și cu toate acestea sunt așa de rari oamenii dintr’o bucată, spiritele superioare, muncitorii stăruitori, clăditorii conștiinței și neînfrânți. Pricina, deatâtea ori, e faptul că se irosesc, fără minte, forțe prețioase, pe o mulțime de tărîmuri străine unul altuia, așa că nu se poate închege blocul masiv pe care să se poată zidi solid și de pe care să se poată porni la acțiuni de durată și bine susținute. Iar viața se scurge fără oprire, lăsând nenumărați inși simple schițe de veleități și nu alta, chiar de s’ar părea altfel.

Proverbul românesc așa știe că: Celui cu meserii multe, casa-i este fără curte, și că: Cel ce umblă după doi iepuri, nu prinde nici unul. Mulți nu fac nici atâtea: să urmărească mai multe gânduri bune ce le-au bătut la poarta minții, chiar și cu riscul de

a se fărâmița, și prevăzând că astfel mare lucru nu vor face în nici o direcție. Ceva însă tot e mai mult decât nimica. Se mulțumesc să reflecteze cu ifos: „Nu noi am pus găinușa pe cer, nici nu vom schimba noi lumea.” Și cu asta, basta. Orice fac, fac numai căne-cânește. Și vai de cauza care apucă pe mâna unui tembel! De apărât își apără postura și procedura. Deși păcătoșenia ei bate la ochi dela o poștă de loc. Medicul, avocatul, profesorul, preotul tembel și cei ca dânsii, oricărei bresle îi vor fi aparținând, dau prilej la judecăți ce numai cinstire nu înseamnă, desvinovățirea numai cinstie neaducând celui pe care îl privește. Cum arată cazul acelui preot care anii de teologie îi cheltuisese nimica făcând, iar după aceea, în pastorație a continuat cu „osteneala” de mai înainte: „La dreptul vorbind, ce predici D-ta care, câtă vreme ai fost cleric, nu ți-ai bătut capul cu cartea bisericescă, iar acum nici atâtea căci nu te mai controlează nimeni?” întreabă un bun credincios și intelectual subțire pe un preot pe care-l cunoștea bine. „Pune Domnul cuvânt în gura mea”, răspunde respectivul. „Așa ceva, nu-i vorba, — reflectează cela — s’a întâmplat în zilele lui Valaam proroc (alusie la măgărița prorocului, care a primit dela Dumnezeu graiu de om); astăzi însă asemenea privilegii divine sunt ceva rar de tot”.

Are drept Poetul: „Viața asta-i bun pierdut, Când n’o trăiești cum ai fi vrut”. (G. Coșbuc). Cel de sus ne poartă grija la toți. Și nu este om care să nu numere în trecutul lui momente mari, pline de lumină, cu graiuri lăuntrice limpezi: „Așa e bine și frumos. Așa se cade să porcezi”. Și în acele clipite fericit inspirate ai și răspuns în inima ta: „Da. Așa voiu face. — Acesta-mi va fi idealul cât voiu trăi”. Aceasta se poate întâmpla ascultând o prelegere, ori cetind o carte, luând parte la exerciții spirituale ori, prin contrast, după descebalirea ce urmează cutărei prăbușiri. Viețile sfinților sunt pline de pilde glăsuitoare. Nefericirea e că deși Ziditorul a toate îndrumă pașii fapturii sale celei mai alese, care-i omul, acesta dă uitării repede și ușor părințeștile îndrumări ce-l îndreaptă spre înălțimi.

Nimic mai trist decât constatarea la sfârșitul vieții că zilele ce ți-au fost date s’au stins în zădărnice și goale fără să fi săvârșit munca spre care ai fost chemat. Măcar că și țarina sufletului tău a fost însământată de Dumnezeu cu seminte bogate, cu strălucite virtualități ce puteau fi realizate. Și dacă asta nu s’a întâmplat, vinovatul ești tu, care ți-ai înăbușit glasul conștiinței și ți-ai tocit sensibilitatea ca să nu mai prindă chemări discrete și delicate. Marele Bossuet n’a fost așa.

Incă pe când era tânăr cetia adesea și se lăsa străbătut de tâlcul adânc al inscripției de pe cadranul orologiului școalei: Transeunt et imputantur. Și și-a adus fără încetare aminte și mai târziu, până la închiderea ochilor, de cuvintele acelei inscripții, adâncindu-le mereu semnificația și activând sub înrăurirea lor. — Pentru dânsul viața n'a fost un bun pierdut, căci și-a trăit-o așa cum a vrut în urma unei hotărâri din tinerețe pe care a ținut-o și la bătrânețe, până la moarte. Dar câți au voința tare și sufletul mare al nemuritorului Bossuet? Intrebe-se fiecare pe sine însuși și răspundă-și singur. Timpul Paresimilor e cât se poate de potrivit pentru reculegere. Și pentru hotărâri mari, bărbătești.

La despărțire. Blajul a fost întotdeauna un nestins focar de cultură, care și-a revărsat din belșug razele sale binefăcătoare asupra întregului pământ românesc.

Această mare operă, citadela noastră culturală, a realizat-o, fie prin neîntreruptele serii de elevi ieșiți din școlile Blajului, în cursul celor aproape 200 ani de existență a acestora, fie prin profesorii săi, cari ajunși în cele mai îndepărtate colțuri ale pământului românesc, continuă să facă școală în același spirit, al Blajului.

Așa a fost în trecut, așa este și astăzi!

În prezent peste 2500 elevi învață carte în școlile Blajului în același spirit de înflăcărat naționalism și în aceeași disciplină religioasă de creștinism integral, iar doi dintre profesorii blăjeni au fost numiți acum de curând în învățământul superior.

Aceștia vor continua să muncească în înaltele posturi încredințate — și de aceasta suntem siguri — cu același zel și aceeași râvnă și pricepere, pentru propășirea bisericii și a neamului nostru, crezul de totdeauna al Blajului.

Astfel: Puțin timp după numirea Păr. Prof. Dr. Șt. Manciușea conferențiar la Universitatea din Timișoara, un alt profesor dela Liceul teoretic de băieți, Dr. S. Toduța, a fost numit profesor la Academia de muzică și artă dramatică din același oraș.

Despre numirea Păr. Prof. Șt. Manciușea s'a scris la timpul său în ziarele noastre.

Prof. S. Toduța este un muzician întreg: pianist, compozitor și dirijor.

Vasta sa cultură muzicală și-a câștigat-o făcând studii strălucite în țară și streinătate, unde și-a luat doctoratul în muzică, un titlu rar în lumea noastră muzicală.

Ajuns profesor la Blaj, din primii ani se impune intelectualității blăjene ca un muzician distins, căci pe lângă talentul muzical înăscut, S. Toduța este dotat și cu o mare putere de muncă, o voință și o răbdare rară.

Serbările școlare tradiționale ale Liceului de băieți, pregătite de S. Toduța, mai ales cea din anul trecut și cea din anul acesta, au depășit cu mult cadrele obișnuite.

Dar S. Toduța este înainte de toate un fecund compozitor.

Cu lucrarea sa: Variațiuni simfonice pentru orchestră, obține premiul Enescu. Prin această distincție este consacrat ca o reală valoare artistică și încadrat în seria tinerilor compozitori români.

Materialul sonor din care își toarnă compozițiunile sale muzicale, este împrumutat exclusiv din melodiile noastre bisericești și populare. Acestea sunt tratate cu iscusit meșteșug și cu multă știință muzicală polifonică.

Haina muzicală în care își îmbracă lucrările sale, este croită după ultimele tipare ale muzicii actuale.

Toate acestea ne îndreptățesc să afirmăm că S. Toduța va face o strălucită carieră petărâmul artei muzicale române. (I. Florea).

Convorbiri pedagogice

Temeiu pentru dezvoltarea sentimentului religios

Eu: DV. faceți deosebire între religie și teologie?

I-ul catehet: Nu e nici-o deosebire. Teologia e religia sistematizată.

II-lea catehet: O deosebire se poate face. La început a fost religia, teologia a apărut pe urmă.

Eu: Intrebarea mea are un rost pedagogic. DV. stați înaintea copiilor cu atâtea file extrase din teologie pentru școala primară, cu atâtea mai multe pentru liceu și totuși vă numiți profesori de religie în loc de a vă numi profesori de teologie.

I-ul catehet: Și pentru o simplă numire să ne oprim și să discutăm?

Eu: La școală aș vrea să se facă mai multă religie și mai puțină teologie.

I-ul catehet: Când se face una, se face și alta. Amândouă sunt una și nedespărțite.

Eu: Teologia se adresează în primul rând intelectului, ca orice știință, dar religia nu e numai știință, ci și o stare de afectivitate ce se adresează în primul rând sentimentului.

I-ul catehet: Ar deveni astfel religia o simplă poveste duioasă.

Eu: Adevărat că viața lui Isus e duioasă fiindcă e împletită cu spini. Adevărat că oamenii și-au cam pierdut duioșia pentru că o parte din ei și-au pierdut sentimentele religioase. Religia e o masă de sentimente, ce trebuie pusă în stare de vibrație prin un transfer emoțional. Teologia e o exercitare din exterior, pe când religia, e și o revărsare din lăuntru în afară.

II-lea catehet: Religia e pentru teologie ceea ce e melodia pentru notele muzicale.

I-ul catehet: Până la ce limită merge religia și de unde începe teologia?

Eu: Nu mă preocupă limita nici decum. Pe mine mă interesează pedagogia. Religia e cel mai sublim mijloc de desanimalizarea omului. E de dorit ca acest mijloc sigur de educație, să fie organizat cât se poate mai desăvârșit, ca să funcționeze cu cât mai mult succes. În calea organizării, stă teologia cu axiomele și definițiile, care de multe ori foarte cu greu intră în mintea elevului. Pentru acest lucru, un profesor de religie, azi arhiepiscop, nu s'a mirat, că un elev al său dela liceu și-a aruncat cartea de teologie în foc ca pe un element de tortură.

I-ul catehet: Aș vrea să văd organizarea.

Eu: De ex.: Am centrul de viață religioasă: *Iubirea de Dumnezeu*. Desprind din

FOIȚA „UNIRII“

Cărțile zilei

Lucian Valea: Intoarcerea lângă pământ (versuri)

Nu pentru că e ardelean, scriem aici despre volumul de versuri al d. Lucian Valea, ci fiindcă are talent și s'a servit de el pentru a da expresie unei dureri mute care roade sufletul neamului. Să nu fim înțeleși greșit, că adevărat d. Lucian Valea, fiind un virtuos versificator, și-a plecat tâmpla pe filele istoriei și s'a inspirat din ele. Nu. Creațiile lui au mirosul istoriei, dacă prin ea înțelegem prăbușirile și înălțările unei comunități, dar acest istorism nu e căutat ca, astfel, prin el să-și legitimizeze vigoarea și miezul lăuntric; el se realizează, obiectivat, numai ca o încheiere conclusivă.

Inteligibilitatea, vocabularul poetic și, mai ales, luciditatea inspirației, duc la o convergență tropică, la un geografism al ideilor, a căror identificare nu e grea de făcut. Temele sale lirice învăluite în acel istorism de care vorbeam mai sus, conduc, nu totdeauna direct, la sugestii limpezi, adevărate poene de gând și vis, cu evidente politice, am putea

zice, recunoscând însă cuvântului justetea măsurii și greutatea materială; atribute ale fondului.

Concepută din principii și simțiri comune, consecință a unei mândrii etnice lezate, a unei interdicții grele, a unei libertăți sugrumate, poezia d. Lucian Valea e un standard de nădejdi; prin ea arborează o credință, tradusă printr'un lirism explosiv, energic, aspru, a cărui geneză e toamna anului 1940.. Din acest punct de vedere, al atașamentului poetului la clocotul obștesc, poezia lui primește valoarea unei plenipotențe, relevându-se prin ce are mai de preț. Situația lui pe un asemenea pisc, ne obligă la un comentariu, fie chiar scurt, spre a-i aproxima, cel puțin, versurile din „*Intoarcere lângă pământ*“.

Așa cum ni-se recomandă din titlu, imaginația cititorului poate renunța la orice efort, întrucât instinctele artistice și intuiția psihologică a d. Lucian Valea a surprins ceea ce e pe buzele și în sufletele fiecăruia, filtrate prin amprente temperamentale și etiologice ale ființei sale. Dacă pe plan estetic activitatea lirică a d. L. V. cuprinsă în volumul de față e *non-poesie* sau, mai bine zis, o poezie manifestă, dragă comunității, convenind deopotrivă tuturor, deci de circulație, însă caducă, tocmai pentru acest conținut și motivare, pentru etapa dramatică a sufletului românesc de dincoace de munți, ea e un act

de devoțiune, rostit în reliefuri largi, vitale, mărturisind legături ancestrale cu duhul și cu glia de *dincolo*. Nici un artificiu sau pledorie afectivă nu e stimulată în versurile poetului născădean. Iar dacă uneori ni se pare extrem de îndrăzneț, să nu uităm: naționalismul, la vârsta d-lui Lucian Valea, numai așa poate fi gândit și simțit. Si-i stă bine. Nu știm dacă Coșbuc sau Goga, în ultimul an de liceu, ar fi putut să-și prezinte cetitorilor un volum de versuri prin catrene ca acestea:

*Nu am scris-o din dorinți deșarte
Și nici pentru glorie și aur;
Dorul țarinilor de departe
Mi-au fost, nevăzute, pe frunte laur.*

*Și slăbindu-i versul, ca altarul
În odăjdii de nădejde și de dor,
I-am sorbit plinirile și harul
Cum ar soarbe ploaia, un ogor.*

*Râuna ei din ceasuri de revoltă
Nu-i decât ecou din vechiul val
Ce-l întărește steaua-mi de pe boltă:
Steaua năcăjitului Ardeal!*

(Cartea)

Cam pretențios început. Și totuși, d. L. V. vrea să se mențină la această prestigioasă altitudine, deși nu mi se pare lipsit de participare mesianică gogistă, atunci când urmărirea o afirmare spre a se individualiza:

*Ea sânt plămăd'a sute de țărani
Ce mi-au turnat viața lor în sânge*

el, unitatea: *Credința* și din ea, subiectul *Sf. Apostol Petru*.

Un elev, o echipă sau un grup de elevi își impart între ei roluri. Catehetul nu predă, el stimulează elevii la activitate și supraveghează lucrările. Lucrările sunt prezentate în ansamblu, când catehetul îndreptează, intercalează, expune, conduce sufletele spre scopurile religiei.

Planul lucrărilor pentru subiectul ales, este potrivit după măsura elevilor. D. ex.: pentru elevi nici prea mari, nici prea mici:

I. Viața de pescar a lui Petru. Fața arsă de soare, călită de vânt, mâni mușchiuoase prin care trec vâsle, funii.

II. Isus Hristos începe a învăța prin sinagogi, prin piețe, pe drum, pe malul apei, la piciorul muntelui. Alegerea de apostol al lui Petru. Mărturisirea de credință.

III. Apoteoza vieții lui Petru prin participarea la *Schimbarea la față*.

IV. Prezicerea lepădării. Petru apără pe Mântuitorul cu sabia. La curtea arhierului. Cântecul cocoșului. Plânsul lui Petru. „Pe această piatră“...

V. Faptele apostolilor. Centre de viață creștină: Ierusalim, Antiohia, Salonic, Corint.

VI. Centrul: Roma. Catacombele. Legenda: *Quo vadis?* Sacrificiul vieții apostolilor și al primilor creștini. Prin prigoană se întărește creștinismul.

VII. Pelerinaj la Roma. Țări, locuri, oameni. Papa vorbește în piața sf. Petru sutelor de mii de creștini.

VIII. Biserica sf. Petru. Istoric. Arhitectura, pictura, sculptura, literatura. Desemn, modelaj. Călugării din Blaj au adus cu ei vestea că ne tragem din Romani. Ideea latină în istoria neamului nostru.

IX. Cele două epistole ale sf. Apostol Petru.

X. Acte din zilele noastre și din ținutul nostru izvorite din credință:

1. Profesorul N. N. a dăruit bisericii o mare sumă de bani.
2. Doamna care a făcut daruri cantinei săracilor.
3. Pelerinaj la mănăstire.

4. Cântările religioase ale pelerinilor.

I-ul catehet: Prezentarea aceasta e un mixtum compositum, în timp ce știința are diviziuni și subdiviziuni bine articulate și ar fi o greșală să-l lipsesc pe copil de ele.

II-lea catehet: Cred, că mai curând ar trebui aici și acum să definim dacă această practică corespunde țelului fixat: mișcarea sentimentelor.

Eu: Că această practică corespunde ori nu, numai timpul o poate arăta.

Cuvântul: mixtum compositum nu mă înspăimântă. Am îmbrățișat un crâmpei de viață religioasă, luată așa zicând din stradă, în realitatea ei, în totalitatea ei.

Diviziunile, dacă elevii manifestă pentru ele interes, și le vor face ei, cum zic pedagogii eclesiastici în primul rând Sf. Toma: „*per inventionem propriam*“ sau cum zice Fénelon: „*par leur propre fonds*“.

II-lea catehet: Un program de subiecte, cred, că totuși ar trebui compus.

Eu: Desigur. Să-l compunem acum cu colaborarea DV. a amândurora.

I-ul catehet: Eu văd o contradicție. Subiectul expus e ales pentru sentimente, și, când colo, văd, că în cea mai mare parte cuprinde cunoștințe. Cunoștințele se adresează intelectului iar nu sentimentelor.

Eu: Sentimentele izvorăsc din fapte, din cunoștințe, din cunoștințe și din alte sentimente. Catehetul e liber să-și aleagă și să întrebuițeze cât vrea din câteși trele, în vederea atingerii scopului prescris, care e altul decât al științei.

În orice caz, unde sunt sentimente dezvoltate este și interes pentru cunoștințe.

Toma Cocîșiu

Tablou de infern. Il zugrăvește Baronul von Eisebeck, corespondentul de războiu al lui *Berliner Börsenzeitung*, într'un articol ce a văzut nu de mult lumina tiparului în numitul ziar. Autorul a vizitat colonia *Orshonikidse* a unei fabrici de oțel din Sovietia, ocupată de nemți. Aci a dat de contabilul *Pavel Maximovici Hulienko*, care de fapt e preot ortodox, rus, în vârstă de 65 de ani.

Fiu de preot, respectivul fusese dascăl multă vreme. Dar în 26 Februarie 1926 înțelege limpede aceste două lucruri: Regimul bolșevic combate religia, el însă (Pavel M. Hlienko) e chemat s'o apere. Și într'o vreme când bisericile sunt aruncate'n aer, iar preoții împușcați, spânzurați ori aruncați în temnițe, dânsul se sfințește preot prin punerea mâinilor Preasf. Onofreiu, și ca atare face apostolie la Alexandrowska, unde are o grădiniță, un porc, o vacă și 200—300 ruble dela enoriași. Dar în 1928 e chemat în fața GPU-lui. La un an după'aceea e turnat în celula No. 13 a închisorii GPU-lui din Kne-menciug. Apoi e osândit la trei ani muncă silnică în ostroavele Solovietski.

Pățimiri de aci sunt de neînchipuit: Hrană păcătoasă, imarăcăminte mizerabilă, muncă de rob, pe ger, în pădure, febră tifoidă cu mulțime de morți ca vai de ei, zilnic, și odihnă de câne, în bărci infectate. Și puterile trupului dau semne de oboseală, plouă loviturile de cravașă și de cnut. Când și închee osânda e liber câtva timp, își întâlnește și soția. Dar e judecat din nou și osândit la alți cinci ani temniță. Ca pușcăriaș ordinar lucrează și el la construirea canalului Volga. Il doboară însă malaria. Dar nu moare. Iar anii trec. În sfârșit scapă din nou și apucă în fabrica de oțel contabil cu 250 ruble plată, iar soția sa cu 140 ruble salariu. Într'un timp, pe ascuns, face și pe preotul.

Dela fereastra căsuței sale Hulienko arată în depărtări spre colibebele roboșilor și spre casele slujbașilor sovietici cari „nu se tem de foame. Ce fericiți am fi să schimbăm cu ei! Vă asigur că un fir de porumb are mai mare preț în Rusia sovietică decât frumoasele trepte ce duc la Sala de Adunări. Și nu-i oare nebunie, să clădești zidiri cu patru rânduri și toate aceste magazine cooperative, în cari noi nu putem cumpăra nimic-nimic...? — Ciment, ciment, și iarăși ciment! Sufletul înghiață, dar nime nu-și bate capul cu așa ceva“.

Triste stări de lucruri. Și așa ar fi pretutindenea, unde s'ar instăpâni monstrul, infernul, care este Bolșevismul. (R. Negru).

*In mine duc nădejdlle și ura
Incrâncenată'n marile furtuni*

(Autoportret)

Sau, tot acolo:

*Nu-i graiul meu cu care strig și gem,
Nu-i viața mea ce-o risipesc prin ani.
Eu sunt plămăd'a sute de țărani
Indrăgostit de slovă și blestem.*

Are prea puțină importanță influența, când ucenicul vrea să-și întrecă maestrul și dacă reușește uneori. Cităm poemul *Ion*, căruia noi îi acordăm și o valoare simbolică: „*Ion*“ e neamul. Iată-l pe *Ion* în două ipostaze (compoziția are două părți perfect unitare): I: puternic, vânjos, crescut din volute, legat de pământ și cer, dârz, statornic, stăpân; poemul e dinamic-ascendent. Partea II-a, reflectă actualitatea cu tristețile și injustițiile ei; *Ion* își adapă sufletul „din dor și amintiri“, sortit să atârne de a vremii stea beteagă:

*Nici brazda nu-i ca ieri, care-o întorn,
Și când pe plug apăs, mă simt cum tremur*

In holdă uit de mine și de cer.

Ci stau pierdut, adulmec și tânjesc.

*Și așa aștept încrămenit în zare
Să izbucnească vremile'n furtuni
Ca să mă 'nalț din mine iarăș mare,
In piscul dârz a sute de străbuni.*

Cu toate că din alt ciclu, dar consecvent acelorași sentimente, amintim: *Invitații* (3), *Litanie năsaudeană* și *Haiducească*. Spațiul ne împiedecă, însă am reproduce, spre a ilustra spontaneitatea și factura ideilor pe care le îmbracă versul aprig al d. Lucian Valea, numai două poeme: „*Întoarcere lângă pământ*“ și „*Împlinire*“, deși știm că am fi ingrați nereținând strofe ca acestea, în care e structurat în inegale cantități frumosul pur cu adevărul plenitudinal:

*Și-am să te strig pe nume — Dumnezeu —
Setos de pita tă de vis și soare,
Că se cuvine-o dreaptă sărbătoare
Și umiliților din neamul meu“.*

(Crez)

Ori:

Iar dacă azi vorbele, în loc să urle, tac,

*Și fluierul lui Iancu, jinduindu-și izbăvirea, nebunul,
Ne răscoală mai dârz sângele decât tunul.
Ei trăiesc în noi cum trăiește glia în pâne,
Nu vorbele noastre, ei au să grăiască mâne
Pentru neamul acesta de țărani dela sate,
Insetat numai după Dumnezeu și dreptate.*

*Dar boalele de care tânjim cu toții, tu îi știi leacul.
Doamne, când ai să suni ceasul,*

(Răvaș bădiței Octavian)

Dar rostul rândurilor noastre e numai până aici: a semna apariția unui talent; artei lui nu i se pot aplica, deocamdată, rigidele forme ale criticii. Lucian Valea tre-

bue înțeles și prețuit prin puterea de sensibilizare și sinceritatea gândurilor comunicate printr'o topică proprie. —

Contingentă, pentru mâine, inspirația d. L. V. se va smulge acestor obsesi, dirigan-du-se spre alte direcții. Numai din acel moment, aspirațiile ei intră în zona judecăților definitive.

Nicolae Albu

O monografie istorică

În 1939 s'au împlinit 100 de ani dela trecerea „acolo unde nu este durere, nici scârbă, nici întristare, ci viață fără de sfârșit“ a Episcopului Samuil Vulcan al Oradiei. Din acest prilej profesorul *Vasile Bolca* dela Școala Normală din Oradea a pregătit o monografie istorică. Din anumite motive lucrarea n'a putut apare în 1939. În 1940 a urmat refugiul, așa că abia acum a ajuns să apară, (autorul e profesor la Aiud).

Canonicul Ioan Georgescu dela Oradea îmi arată în 1940 o monografie în manuscris a Episcopului Vulcan. Nu s'a tipărit până azi, dar poate va apare. Lucrarea Păr. Bolca are subtitlul: contribuții inedite, izvodite din bogata arhivă a Episcopiei Unite din Oradea.

Episcopul Vulcan e ctitorul școalelor din Beiuș (a căror monografie a publicat-o profesorul Dr. Constantin Pavel), cari mai bine

Mai multă cuviință! Sub acest titlu, d. Șt. A. Cosma scrie în ziarul *Timpul* (18. II. 43) un articol binevenit, din care reținem și noi, pentru actualitatea și temeinicia lor, rândurile ce urmează:

[...] De o bucată de vreme moravuri noi — introduse pe nesimțite în rândurile unora dinre noi — vin să știrbească puțin câte puțin din austeritatea noastră.

Astfel, nu un cercetător migălos, ci doar un simplu trecător prin marile noastre orașe, dar mai ales prin Capitală, ar surprinde la anumite ore un fenomen care este departe de adevăratul suflet sobru și cuviincios al poporului nostru.

În aceste anumite ore din zi și din noapte străzile centrale ale Bucureștilor, în special bulevardul Elisabeta și calea Victoriei, au adevărat aspect de bălci oriental.

O mulțime desordonată bate trotuarele vânzându-se într-o forfoteală neverosimilă atmosferei de seriozitate lăuntrică pe care fiecare din noi ar trebui s'o trăim.

Oameni bătrâni, tineret care ar trebui să stea aplecat de-asupra cărții — căci acesta este criteriul șederii lui în București — funcționari care trag chiulul la serviciu și mai ales femei bătrâne, tinere, sulemenite și impoșonate sfidător la adresa bunului simț, într-o desăvârșită omogenitate cu toată scursura și haimanalăcul marelui oraș vin și-i dau Capitalei un aspect neadevătat prezentului.

Și în acest timp undeva... prin stepele blestemate ale Rusiei, frați, părinți, soți, rude, prieteni dragi, mușcă din amarul durerii pentru a le putea lor asigura un traiu mai liniștit și mai fără griji.

În țara aceasta poporul, adevăratul popor muncitor și cu bun simț, trudește din zori și până noaptea târziu pentru a putea scrie și el acasă, așa cum scriu cu sânge frații lui pe câmpurile de bătaie, istoria de mâine a Neamului. Cei care îi vedem forfotind fără nici un rost pe străzile marilor orașe, majoritatea lor sunt oameni străini și de etică și de aspirațiunile acestui popor, iar alții sunt simpli rătăciți, luați de fluxul celor fără de rost. E timpul însă să ne trezim din această beție inhalată de obiceiuri străine și să redăm orașelor noastre aspectul normal al vremurilor

crâncene pe care le străbatem. Puțină întoarcere la buna cuviință firească poporului nostru se impune cât mai urgent.

Din păcate, celea încrestate de d. Cosma ca petrecându-se în Capitală și în orașele mari, se petrec și în orașele. Impresia e la fel de penibilă și de revoltătoare.

Știri mărunte

Solemnitatea din Vatican. Dumineca trecută s'a făcut în vila Pius IV din grădinile Vaticanului, *Inaugurarea* plenară a Academiei Papale de științe. La acest prasnîc luminat au asistat, în afară de zece Cardinali membri ai Curiei Romane, mai mulți reprezentanți ai Corpului Diplomatic acreditați pe lângă Sf. Scaun. Sf. Părinte a rostit cu acest prilej o înălțătoare cuvântare, declarând între altele, că iubirea divină a creat lumea și că această iubire conduce destinul și progresul omnirii. Fie ca această dragoste divină, a încheiat Sf. Părinte, să stârneasce în sufletele tuturor celor puternici și ale tuturor oamenilor dorința de înțelegere și bunăvoința de a se ajunge la ea, pentru a se putea lucra în liniște și în spirit de justiție și pentru a se pune capăt pe pământ vărsării de sânge și distrugerii.

"Agru" din Lugoj la lucru. În sala corului Lira, Duminecă 21 Februarie 1943 după Sf. Liturghie din Catedrală, poporul drept credincios a luat parte în număr impunător, la ședința Agru-lui parohial din Lugoj. În calitate de delegat al P. S. Episcop Ioan, ședința o deschide Il. S. Dr. Nic. Brânzeu, Prepozitul Capitular. Prezintă apoi publicului pe distinsul profesor universitar Dr. Alexandru Borza, vice-președintele Agrului provincial. Luând cuvântul, d. Dr. Alexandru Borza ține o cuvântare entuziastă, atingând cu multă competență o seamă de principii și adevăruri de-ale Bisericii catolice, ai cărei membri suntem și noi. Arată deasemeni, că noțiunea de bun român și noțiunea de eminent fiu al Bisericii, după cum în trecut tot așa și în viitor, Biserica cea adevărată a lui Hristos le susține deopotrivă și le împacă în modul cel mai ideal. Drept mărturie servescă-ne paginile sbuciumate ale neamului nostru românesc, când la altarul Bisericii noastre fii neamului se oțeau în țările, însulețind astfel poporul pentru cauza drepturilor noastre încălcate. Pentru că pe lângă suflet toate celelalte însușiri ale ființei noastre: limba, dragostea de neam, sentimentul național, mai perfect decât orice societate, Biserica adevărată a lui Hristos le coordonează în mod desăvârșit. De încheiere, stăruie ca familia să fie și în viitor focar nestins al educației cu adevărat creștine pentru înaintarea Bisericii și

pentru fericirea Neamului nostru românesc. Au luat apoi cuvântul p. protopop Dr. Petru Suciu și Dr. A. Doros, notar public. De încheiere Il. Prepozitul aducând mulțumiri pentru instructiva cuvântare, vorbește convingător și cu argumente puternice îndemnând Asociațiile să strângă rândurile, să fie active și să țină mereu aprinsă în suflete dragostea de Biserică și Neam. Au luat parte la această ședință: Clerul central, organizația Agrului Iugojan, Reuniunea femeilor, Congregația mariană și mulți credincioși ai Bisericii. (Șt. B. Dragu).

Dela Astru-București. Duminecă 21 Febr. 1943 a avut loc a X-a ședință a Astrului. A conferențiat Rev. Dr. Titus Malai despre *Conștiința creștină și ceasul de față*. A urmat apoi disertația studentului Traian Cosma (Politehnică) despre *Instabilitatea teoriilor în științele pozitive*, cu exemple luate din diferite domenii de știință exactă. Au participat studenți ardeleni din București, fără deosebire de credință religioasă.

Arhiepiscopul New-Yorkului în audiență la Sf. Părinte. Duminecă seara Msgr. Spellman arhiep. New-Yorkului și episcop al armatei catolice nord-americane, a fost primit de Sf. Părinte într-o audiență privată ce a durat mai bine de o oră și jumătate. Cu privire la cele discutate se păstrează cel mai desăvârșit secret. — O telegramă a Serviciului Britanic de informații semnalează că președintele Roosevelt a recunoscut că a avut o întrevedere cu Msgr. Spellman înainte de plecarea acestuia în Europa. Dar a declarat totodată că nu poate să se pronunțe asupra chestiunii de a se ști dacă monseniorul Spellman a fost însărcinat sau nu să ducă în Europa un mesaj din partea sa. Surzând, d. Roosevelt a adăugat că monseniorul Spellman face călătoria sa în străinătate în calitate de confesor al forțelor americane.

Locale. Du mineca viitoare, a Lăsatului de brânză, va predica în catedrală p. Dr. Septimiu Todoran, prof. de teologie. Tema predicii: *Părea de rău perfectă și imperfectă, în vederea mărturisirii*.

Noul comitet al „Astrei” desp. Blaj a fost ales în *adunarea generală* a despărțământului, ținută la Blaj în sala de conferințe a liceului „Sf. Vasile cel Mare”, și e următorul: Președinte: Dr. Augustin Popa, prof. de teologie; vicepreședinte: Dr. Coriolan Suciu, dir. lic. „Sf. Vasile cel Mare”; secretar: E. Poenaru, dir. cursului profesional de ucenic; casier: Toma Cocișiu, dir. școlii primare de stat; controlor: Victor Muntean, dir. băncii „Patria”; bibliotecar: Virgil Stanciu, profesor; econom: Dionisie Maior, profesor. Noul comitet a fost ales prin aclamație. Totodată au fost aleși și alți opt membri noi.

Proiect iluzoriu. Agenția *Rador*, răzimată pe o știre din Londra a agenției Stefani, spune că s'ar fi propus guvernului britanic un proiect pentru *soluționarea problemei evreești*. În sensul acestui proiect toți evreii aflători în țările neutre, unde prezența lor pricinuește complicații diplomatice și economice, ar trebui concentrați în *Africa de Nord*. Guvernul englez zice-se — ar fi luat în studiu acest proiect.

Cometa anului 1943. După cum afirmă *L. F. dela „Universul”* că susțin învățații, blândeța iernii actuale s'ar datora apropierii unei comete ce se îndreaptă spre planeta noastră cu o viteală de 4.0 km. pe secundă, trăind după ea o coadă de 4 milioane leghe. — Ceeace nu înseamnă nimic extraordinar sub raportul mărimii cometei. Cea din 1680 avea doar o coadă de 25 milioane leghe, iar a celei din 1843 măsura, după cum stă scris, cam 240 milioane km.

Poseziuni franceze ocupate de japonezi. Agenția *Stefani* a transmis comunicatul Cartierului General Imperial Nipon: „Forțele armatei și ale marinei japoneze au intrat la 21 Februarie c., cu deplina învoire a guvernului japonez, în posesiunile franceze dela Kuangceu”.

Vulcan în erupție. După știri din Mexico, vulcanul *Colima*, din statul Michigan, și-a început erupția, care a fost însoțită de un cutremur foarte violent. Despre acest vulcan ce se găsește la 4300 metri înălțime se știe, că în 1809 a pricinuit o catastrofă imensă.

† Pr. Ioan G. Magde, pensionar, păstorul sufletesc al parohiei Drâmbari vreme de 58 de ani, a trecut la cele veșnice în 30 Ian. c., tocmai când împlinea 83 de ani. Facă-i Domnul parte cu slugile cele bune și credincioase!

de un veac sunt farul strălucitor al graniței de Vest. Nu s'a mulțumit numai cu întemeierea unei școli confesionale, ci a dotat-o cu toate cele necesare. Într'un târgușor sărac, profesorii și elevii trebuiau ajutați. Și unii și alții erau săraci.

Păr. Bolca se ocupă mai ales de activitatea culturală-națională a Episcopului Vulcan. Nicolae Iorga scrie că palatul Episcopului Vulcan dela Oradea era — „un fel de academie, cea dintâi academie de studii privitoare la trecutul românesc”. — (*Cele Trei Crișuri*, 1921, p. 14).

E important de remarcat faptul că Episcopul Samuil Vulcan a fost întâia autoritate românească ferm și categoric declarată pentru isgonirea slovelor chirilice și pentru adaptarea alfabetului latin. A dispus ca și în școlile primare să se introducă alfabetul latin, la început alături de cel chirilic, iar mai târziu să rămână singur. De altfel încă dela sfârșitul secolului al XVIII-a savanții reprezentanți ai școlii ardelenice tipăreau cu caractere latine. Prima carte românească tipărită cu caractere latine este *Acatist* sau *carte cu multe rugățiuni...* dela Părintele Samuil Klain dela Szád.

Episcopul Vulcan a editat cărți ale mul-

tor cărturari (uniți și neuniți); a fost un mare mecenat a vremii sale. A fost și bibliograf pasionat. Avea colecții importante de cărți și manuscrise. Se păstrează și azi la Oradea multe lucruri importante, achiziționate prin el. Printre manuscrisele Episcopiei din Oradea se păstrează și câteva cuvântări ale Episcopului Vulcan, precum și o lucrare mai mare despre problema culturalizării satelor. Episcopul Vulcan era preocupat de marea problemă a ridicării satelor, prin profeți și învățați. Încă la începutul secolului trecut era preocupat de problema introducerii Calendarului gregorian în biserica românească. A fost din foarte multe puncte de vedere un premergător. În 22 August 1807 a semnat sentința de excomunicare a slovelor chirilice. A făcut în mic o mulțime de reforme pe cari în mare le vedem abia mai târziu.

Monografia Părintelui Bolca se citește cu mult folos, fiind o lucrare importantă. Figurile mari ale trecutului merită să fie desgropate din praful cronicelor și al hrisoavelor, spre a fi prezentate generațiilor următoare. Cine lucrează așa, face operă culturală și istorică, demnă de apreciat.

Iosif E. Naghiu